

2. Вісник Національної академії правових наук України : зб. наук. пр. / редкол.: В. Я. Тацій та ін. Х. : Право, 2014. № 2 (77). 216 с.
3. Способи захисту прав та свобод людини і громадянина. URL.: <https://kadubovecka-gromada.gov.ua/news/1597320413/>
4. Пашков Михайло. Російсько-український конфлікт: фактор відчуження. URL.: https://razumkov.org.ua/upload/1450445630_file.pdf.

Соломія БОЖКО

магістрантка,

Львівський національний університет імені Івана Франка

м. Львів, Україна

БРОДИ – НЕВЕЛИКЕ МІСТО З ВЕЛИКОЮ ІСТОРІЄЮ

Броди – місто у східній частині Львівській області. Цей населений пункт лежить на перетині Галичини, Волині та Поділля. Етимологія назви міста походить від слова «броди» – переправи, які здавна існували на території. Перша письмова згадка про Броди датована 1084 роком у «Повчанні Володимира Мономаха дітям». Цього року у місті зустрілись чернігівський князь Володимир Мономах та волинський князь Ярополк Ізяславович.

Між Великим Князівством Литовським та Польською державою у XIV столітті велася боротьба за місто, однак згодом Броди переходять під владу Польщі. Протягом наступних років містом володіли шляхтич Ян Сенінський, родина Каменецьких, воєвода Станіслав Жолкевський, родини Конєцпольських, Собеських, Потоцьких. Також у 1648 році війська Богдана Хмельницького намагались захопити місто і 8 тижнів тримали Бродівський замок в облозі [3].

Через вигідне розташування Броди були прикордонним економічним центром Австрійської імперії, до складу якої місто увійшло після першого поділу Речі Посполитої. З 1779 по 1880 роки у населеному пункті діяв привілей вільного торгового міста. У 1869 році була прокладена залізниця Львів – Броди, а у 1873 році – залізничний зв'язок встановлено з Російською імперією. Під кінець XIX століття у Бродах діяли фабрики свічок, цикорію, рому і лікеру, льонопрядильня, вапельні, цегельня, парові млини, тартаки, а також організуються національні культурно-просвітницькі товариства: єврейські, польські та українські.

Під час Першої світової війни місто 12 раз переходило від однієї до іншої воюючої сторони. У 1918 році увійшло до складу ЗУНР. В період Другої світової війни місто зазнало значних руйнувань. Під Бродами

відбувались наступні бої: червень 1941 р. – велика танкова битва, липень 1944 р. – битва відома в історії, як «Бродівський котел», в якій брала участь українська дивізія «Галичина». У радянський період у місті знаходилось декілька військових частин, а також працювали великі промислові підприємства [2].

Національний та релігійний склад населення Бродів різноманітний. У 1638 році Станіслав Конєцпольський, який на той час був власником міста, надав грамоту вірменським купцям. Вірмени проживали у польському кварталі, до кінця XVII століття вони були окремою громадою. Після пожежі 1742 року, у якій згоріло майно вірменів, вони залишили місто. На їхнє місце прийшли юдеї. 1699 року Якуб Собеський видав грамоту євреям, яка надавала їм певні привілеї, зокрема вони могли проживати в усіх частинах міста та займатись промислами. Протягом XVIII–XIX століть євреї становили 75% від усієї чисельності населення, а також значно впливали на економіку міста. У 1941–1944 роках у Бродях існувало гетто, де було знищено євреїв міста. Також у місті проживали німці та австрійці. Вони працювали на залізниці та підприємствах. За підтримки С. Конєцпольського у 1629–1648 роках у Бродях проживали шотландці та греки. Загалом, варто зазначити, що у місті проводилась політика мультикультуралізму [1].

Місто Броди називали «Галицьким Єрусалимом». Про дану сторінку історії Бродів свідчить Велика синагога, яка зараз перебуває в аварійному стані. Броди були центром ортодоксального юдаїзму, тут сформувалась Гаскала – осередок єврейського просвітництва. Про історію євреїв пам'ятає єврейський цвинтар, розташований на околиці міста. Також місто має ще одну цікаву назву – «Трієст на континенті» – так єврейські купці називали Броди – головний торговий центр Східної Європи [4].

Місто Броди цікаве своїми архітектурними пам'ятками. На вулицях Золота, Вірменська, Руська збережено кам'яниці XVII – XVIII та XIX – XX століть. Броди мали план ідеального міста-фортеці. Власне фортецю не змогли здобути війська Богдана Хмельницького. Бродівський замок входить до пам'ятки архітектури національного значення. Збудований у XVII–XVIII століттях, до його складу також входять Бродівські каземати та Палац Потоцьких. Каземати є унікальною архітектурною пам'яткою. Збудовані за проектом військового інженера Гійома Левассера де Боплана та італійського архітектора Андреа дель Аква. Всього було 75 казематів. Палац Потоцького був зведений у XVIII столітті Станіславом Потоцьким. У плані це видовжений прямокутник з двома ризалітами, оздоблений

псевдоколони. Внутрішній інтер'єр не зберігся. Приміщення палацу передали у користування школі та районному архіву.

Колишній готель «Європа» збудований у стилі неокласицизму у першій половині XIX століття. Сьогодні тут розташований військкомат.

У 1912 році був збудований палац графів Тишкевичів у стилі неокласицизму. Сьогодні він у власності Бродівського лісгоспу.

У 1909 – 1911 роках збудували відділення Празького кредитного банку. Однак, вже після 1914 року будівля не використовувалась за призначенням. Протягом різних років тут розміщувались австрійська управа міста, військова команда Бродів, більшовицький революційний комітет, районний відділ поліції.

Колишня будівля повітового суду збудована за проектом Хіполіта Славінського у 1910 – 1913 роках. До 1945 років будівля використовувалась як будинок суду, після передана у користування педагогічного коледжу [1].

Отже, з Бродами пов'язані історичні факти Київської Русі, Речі Посполитої, Австрійської імперії. Через своє положення місто було центром торгівлі, тут знайшли прихисток торговці, релігійні діячі, митці. Оноре де Бальзак, Йозеф Рот, Амалія Фрейд, Іван Труш, Мирон Тарнавський, Оксана Линів та інші залишили та залишають свої сліди в історії Бродів. Місто Броди сьогодні є невеликим, непримітним містечком, яке пишається своєю історією, береже своє теперішнє, та творить майбутнє.

Література:

1. Броди. Карта історико-культурної спадщини. URL: <http://shtetlroutes.eu/uk/brody-belz-cultural-heritage-card/>.
2. Історія міста. URL: <https://www.brodyhistory.org.ua/istorychnyy-spadok/istoriya-mista/>.
3. Лисяк О. Броди: збірник статей і нарисів [Електронний ресурс] Видання Братства колишніх вояків 1-ї Української Дивізії УНА. 1951. URL: <https://diasporiana.org.ua/memuari/4594-brodi-zbirnik-statey-i-narisiv/>.
4. Трусов С. Трієст на континенті. Вісник. 2014. URL: <http://www.visnuk.com.ua/ua/pubs/id/7454>.